

Marosi Gyula

Végül

Marosi Gyula
(1941, Budapest)
író, József Attila-díjas

Úgy déltájban telefonáltak a munkahelyemre, hogy amint tudok, menjek, anyám bezárkózott a fürdőszobába, nem tud kijönni, dörömböl, kiabál, sír. Egy házbeli, segítőkész, szinte baráti szomszéd telefonált. A lakásba be tudtak menni, volt kulcsuk hozzá – nyolcvan felüli személy esetében, minden eshetőségre számítva, aranyat ér egy segítőkész, baráti szomszéd –, de a fürdőszobaajtó belülről zárva, nem tudják kinyitni. Hagytam csapot és papot, és mentem.

Anyám akkor már húsz éve, apám halála óta, egyedül élt. Tulajdonképpen jól elvult magában: eljárt vásárolni, fodrászhoz, főzőcskézett, tavasztájt virágokat vett az erkélyre, nyaranta egyszer, valami nyugdíjas klub szervezésében elment egy nem túl hosszú, nem távoli, nem drága külföldi autóbusz-kirándulásra. Egy Németországba szakadt, hasonló korú barátnője évente többször is haza-hazalátogatott, ilyenkor nála lakott. Nagyokat császarkáltak a városban, felkeresték a híres pest-budai cukrászdákat, elvándoroltak a temetőkbe. Mi úgy havonta egyszer, telefonos megbeszélések után, meglátogattuk, vittünk virágot, valamicskét elbeszélgettünk – nemigen volt miről. Akkoriban a televízióban dolgoztam, s mivel állandóan járt nála a készülék, gyakran olvashatta a nevemet a stáblistákon, de sosem említette meg, hogy látott volna valamit, tetszett-e, esetleg nem – e tevékenységem kapcsolatunkon kívül maradt. Hetvenötödik születésnapját egy vendéglőben ünnepeltük, feldíszített asztal mellett, fiam és az akkor már meglévő kis menyem társaságában – még némi kis merlot-t is iszogattunk, jól érezte magát, elégedetten fogadta az ünneplést. Nyolcvanadik születés-

napján hasonlóképpen gondoltuk köszönteni – immár az örvendetesen szaporodó család új tagjával, négyéves unokalányunk, az ő dédunokája társaságában –, de már nem kívánta, fárasztották őt az efféle hercehurcák.

Ez idő tájban kezdtem észrevenni, hogy lelassult. Fiatal anyámhoz képest, akinek, zsupsz-zsupsz, égett a keze alatt a munka, amolyan átlag nyugdíjas ritmusra váltott, persze már korábban is, ám ez nem volt feltűnő. Járása totyogóssá vált, s bár apróságokért, fodrászhoz le-lejárt, de már félt az utcán közlekedni. Hetente egy délutánra elmentem hozzá, bevásároltam, elmosogattam a konyhai csetres vas-tagját, felfestem a konyhakövet – mert változatlanul főzőcskézett magának, azonban már nem vette észre, ha leejtett valamit, így hát alaposan összetapicskolta. Javasoltam, befizetek neki egy ebédkihordó cégnél, akkor nem kell vacakolnia, de: „azokat én úgyse tudnám megenni.” Elkelt volna, hogy többször is menjek, akkor azonban még dolgoztam a vastag elfoglaltságú, egyre hisztérikusabb Magyar Televízióban – a rendszerváltást követően már készítették elő a helyet a magántársaságoknak, folyt a gyilkolászás. Akkoriban Zuglóban laktunk, ő Budán, egy óra volt az út oda, egy óra vissza: egyszer felvettem, mi lenne, ha elcserlélnék a lakását egy hozzánk közelebb esővel, akkor minden nap beugorhatnánk hozzá. Elképedve nézett rám: „De hát ez az én otthonom! Azt szeretnéd, hogy egy idegen lakásban éljek?” Még el is szégyelltem magam, a praktikum milyen bunkóvá tudja tenni az embert. Igyekeztem havonta egy délelőtt jelen lenni, amikor a körzeti orvos meglátogatta. A kedves doktornő

megvizsgálta, jó tanácsokat adott, és rengeteg gyógyszert írt fel neki. A jó tanácsokra bólogattam, a rengeteg gyógyszert kiváltottam.

Ez idő tájt kezdett dolgokat elfelejteni. Felhagyott addigi kedvenc szórakozásával, a kereszt-rejtvényfejtéssel – idővel félelmetes kereszt-rejtvény-műveltségre tett szert –, mert bár tudta, ki volt Etiópia utolsó császára, mi Új-Kaledónia fővárosa, hogy hívták Sissi királyné bizalmas komornáját, de nem jutott eszébe. Viszont felbukkantak meglepő, valóban felejtésre méltó dolgok: „egyszer volt egy pulikutyánk...”. Valóban: az egyik róla és kishúgáról készült fényképen – anyám lehetett úgy nyolc-, Vicuska öt éves – látható a fekete gombolyag. „Hogy hívták?” Nincs válasz. Ez már nem bukkant elő. „Egyszer részt vettünk az izraelita hitközség díszvacsoráján.” „Hogy kerültetek oda?” „Még a háború előtt.” További kérdésekre nincs válasz.

Amikor megérkeztem, észleltem, a fürdőszoba ajtaja valóban belülről van bezárva. Hangomra anyám némiképp megnyugodott. „Nálad van a kulcs... nyisd ki!” „De nem találom!” Nem volt mit tenni, vállal benyomtam az ajtót. Nem volt nehéz, a zárat tartó néhány facsavar könnyen kiszaladt az öreg ajtófélfából. Beültünk a szobába, közönyös dolgokról kezdtem el vele beszélgetni. Főztem egy teát. A konyhába menet láttam, hogy a hálófülkében ott fekszik az ágyon anyám fekete bőröndje. Később, amikor visszatettem a ruhásszekrény tetején lévő helyére, nekem is székre kellett állnom – fogalmam sincs, hogy szedhette le onnan.

Mikor már megnyugodott, közönyös hangon megkérdeztem, miért zárkózott be a fürdőszobába?

– Itt voltak a csehszlovákok. Azt mondták, holnap reggel hatra jönnek értem... Húszkilónyi holmit vihetek magammal...

Felrémlt: valamikor, kissrác koromban – ’46-ban vagy ’47-ben – anyám jó néhányszor elment, inkább -zarándokolt, mert hosszan kellett gyalogolni valamelyik teherpályaudvar külső, használaton kívüli vágányaihoz, ahol

Mihály Gábor: Születésoszlopok (részlet)

marhavagonokban laktak a Csehszlovákiából kitoloncolt családok. Használt meleg ruhát, egy tepsi piskótát, néhány üveg lekvárt, egy stanicli cukrot, mikor mit vitt magával – nekünk se volt sok. A kitoloncoltaknak ott kellett hagyniuk mindent, a házaikat, a bútort, szerszámaikat, állataikat, fejenként csak egy batyunyi holmit hozhattak magukkal: koldusként lökték át őket a határon. Marhavagonokban kellett kihúzniuk, bennük egy kemény telet is, míg a tőlünk kitelepített svábok üresen maradt házaiba beköltözhettek.

Sose vitt magával, és sose beszélt a részletekről. Ha kérdezték, kik is a pártfoltjai, azt válaszolta: távoli rokonok. Anyám nem ismerhette vér szerinti apját, születése előtt elesett az első világháborúban, vele együtt eltűnt az ő rokonsága is – a maradék nem volt sok, de kik

lehetek az addig ismeretlen, főként felvidéki rokonok? Zarándoklatai a teherpályaudvar külső vágányaihoz, kezében egy fonott kosárnyi jótéteménnyel, alighanem emberbaráti együttérzésből, keresztényi parancsolatból, esetleg honleányi kötelességtudatból fakadtak.

– De én nem megyek innen sehová. Inkább meghalok.

Motyogtam valamit, ma már nem olyan világ van, ma már... nyugodjon meg, de tudtam, ha egyszer megjelentek neki a csehszlovákok, bármikor újra megjelenhetnek. Kínomban azt találtam mondani, hogy számos igen jó csehszlovák barátom van, beszélek velük... Elintézzük a dolgot, nyugodjon meg. Úgy tűnt, hogy ez hatott, többé nem hozakodott elő a csehszlovákokkal.

Berzenkedés nélkül vette tudomásul, hogy kórházba kéne vonulnia. Fájdalmáról nem panaszkodott – különben se volt panaszkodós fajta, az örökösen nyavalygókat, mondhatni, megvetette –, de valami mély, sötét fáradtság lett úrrá rajta. Szinte fel se kelt az ágyból, és ha mégis, hálóingben, pongyolában csoszogott egész nap. Talán ő is úgy gondolta, jobb lesz neki bent: elébe rakják az esedékes gyógyszereit, kikísérik a vécére. A kórházban minden délután meglátogattam – már tehettem, kirúgott munkanélküli, szabad ember voltam. Egyetlen alkalommal nem mentem be hozzá, valami rohadék nyári nátha tört rám, be is lázasodtam – másnap mondták, az egész délutánt átsírdo-gálta. Olykor kedve támadt sétálni egyet, karamba kapaszkodva kiballagtunk a nagy ablakkal ellátott előtérbe – kissé még a nap is besütött. Itt, az idegen környezetben tűnt fel, istenem!, hogy milyen kicsire ment össze. Beszélgetéseink során, szándékosan, hogy járassa az agyát, már én próbáltam régi dolgokkal előhozakodni. „Emlékszel, amikor egyszer apu...?” „Igen” – mondta, de egyszer sem vette fel a beszélgetés fonálát. Nyolcágys szobában feküdt, egyik délután egy hozzá hasonló korú asszonyt fehér lepedővel letakarva találtam – még nem szállították el –, anyám, szándékosan-e, vagy

valóban, nem vett tudomást az esetről. Hogy dögmeleg nyár volt, egy alkalommal vittem neki egy doboz fagyaltot, megörült neki, egy ültő – azaz félig fekvő, félig ültő – helyében megette az egészet. Kérte, vigyek máskor is – vittem. Egyszer elkapott az egyik nővér, próbáljak beszélni anyámmal, hogy egyen többet, mert alig eszik valamit. Megígértem, és a fagyaltos dobozokat gondosan magammal vittem – ha anyám fagyalton kíván élni, legyen úgy: evett ő már krumplipürét meg tejbepapit eleget. Sőhajtozott, hogy elég unalmas itt bent, egész nap alig történik valami – otthon, még ha nem is figyelt rá, egész nap járt a tévékészülék. Vettem neki egy fülhallgatós kisrádiót. Az éjjeliszekrényén tartotta – harmadnap ellopták tőle. Vigasztaltam, nem érdekes, veszek egy másikat, azt majd éjjelre tegye a párnája alá. Leintett: „Nem kell. Úgyse érdekel engem már a világ.”

A fürdőszoba kulcsát csak halála után találtam meg egy, a mosógép mögé becsúsztatott rozoga szappantartóban. Mellette lapult egy vékonyka, valamilyen apró kövecskés aranygyűrű is – nem is tudtam, hogy anyámnak van egy ilyenje, talán lánykorából maradt. Elrejtette, nehogy megtalálják a csehszlovákok. Mert a kitelepített magyaroknak tilos volt aranyat kivinniük az országból: lehúzták az emberek ujjáról a jegygyűrűket, asszonyok nyakából leakasztották a láncot. Azonban az ő és apám jegygyűrűje nem került elő. Pedig megvoltak – túlélve a háborús idők megpróbáltatásait, apám halála után, a vitrinben, a csecsebecsék közt, egy díszes kis fadobozban őrizte őket. A dobozka a helyén volt, de gyűrűk nem voltak benne. Bizonyára ott lapultak a már használhatatlan harisnyák kötegébe kötve, esetleg egy már penészes baracklekváros üveg alján, vagy egy virágcserep földjébe ásva – leleményesen eldugva, nehogy megtalálják a csehszlovákok. Nem voltam eléggé résen, és rengeteg öregasszonyos vacaksággal együtt kidobtam.

Történelmi veszteségeim közé sorolom az esetet.